

УДК 637.52:631.11

**РОЗВИТОК І ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА НА
ПІДПРИЄМСТВАХ М'ЯСОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ**

Н.А. Добрянська

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: м'ясопродуктовий підкомплекс, виробництво, переробка, ефективність.

Анотація. Розглянуто теоретичні аспекти економічної ефективності виробництва в м'ясопродуктовому підкомплексі. Здійснено аналіз стану виробництва м'яса у Одеській області та досліджена ефективність функціонування м'ясопереробних під-

приємств.

Вступ. Питання становлення та розвитку ринку м'ясопродукції в Україні набуло особливої актуальності. На сьогодні розвиток підприємств м'ясопродуктового підкомплексу досить нестабільний. Стає очевидним, що сільськогосподарські підприємства без господарств населення не можуть нарощувати потужності переробки. Господарства населення працюють, як правило, із посередницькими структурами, які самостійно займаються переробкою та реалізацією готової продукції на міських продуктових ринках і тільки частково співпрацюють із м'ясо-переробними підприємствами.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у вивчення питань розвитку та ефективності функціонування м'ясопродуктового підкомплексу зробили А.А. Кулик, В.Я. Месель-Веселяк, О.В. Мазуренко, В.В. Посилаєв, П.Т. Саблук, І.Н. Топіха, С.П. Ярошенко та інші.

Разом з тим, в дослідженнях з розвитку і підвищення ефективності підприємств м'ясопродуктового підкомплексу недостатньо розкриваються теоретичні підходи до розвитку організаційних засад інтеграції виробників і переробників м'яса в нових умовах господарювання та формування напрямів виходу із кризи і стабілізації економічного розвитку підприємств підкомплексу.

Метою даної статті є визначення тенденцій розвитку та шляхів підвищення ефективності виробництва на підприємствах м'ясопродуктового підкомплексу.

Результати досліджень. Визначено, що ефективність виробництва, як економічна категорія, відображає дії виробників, які використовують засоби виробництва з метою одержання високих результативних показників своєї діяльності.

Економічна ефективність є складною економічною категорією, що надає дію об'єктивним економічним законам і проявляється через результативність, як форму вираження мети виробництва. Вона характерна для всіх суспільно-економічних формацій, тобто носить загальний характер і пов'язана з розвитком продуктивних сил та характером виробничих відносин даного способу виробництва [1].

Ряд економістів поняття ефективності зводять до рентабельності або прибутковості, але ефективність це більш широке поняття. Ефективність виробництва відображає весь процес суспільного виробництва та його результати, а не одну з його сторін.

Економічна ефективність підприємств м'ясопродуктового підкомплексу охоплює діяльність як сільськогосподарських товаровиробників, так і переробні підприємства та торгівлю, тобто м'ясопродуктову вертикаль як в цілому, так і кожен її складову. На нашу думку, під ефективністю виробництва підприємств м'ясопродуктового підкомплексу слід розуміти певний раціональний спосіб організаційного, економічного, технічного, технологічного, соціального характеру, що базується на доцільному поєднанні земельних відносин, засобів виробництва, капіталу і трудових ресурсів.

Узагалі ж питання стосовно того, що вважати результатами виробництва, а що - витратами, які зумовили появу цих результатів, є дискусійним. Учені-економісти висунули чимало пропозицій стосовно вирішення цього питання. Але з усієї множини найбільш обґрунтовані точки зору можна об'єднати в межах таких трьох підходів: 1) ресурсний, коли економічний результат зіставляється з

економічною оцінкою виробничих ресурсів, які застосовуються під час виробництва; 2) витратний, коли економічний результат порівнюється з поточними витратами, які безпосередньо пов'язані з його досягненням; 3) ресурсно-витратний, що, як це видно з самої назви, являє собою певний компроміс між двома попередніми. Тобто до уваги береться як певна оцінка наявних ресурсів, так і оцінка поточних витрат. Проте, застосування цього підходу має бути дуже зваженим і обережним, адже виникає проблема подвійного рахунку, а також значного впливу галузевих особливостей виробництва (капіталомісткості, трудомісткості тощо).

Кожен з цих підходів має свої переваги та недоліки, і доцільність застосування того чи іншого з них визначається конкретними обставинами й поставленими завданнями.

Реформування економіки України за роки незалежності призвело до загальної кризи в сільському господарстві і особливо позначилося на стані тваринництва. Внаслідок відсутності ефективної системи державного регулювання сільськогосподарського виробництва та його централізованого матеріально-технічного забезпечення, при надзвичайно низькій купівельній спроможності населення, в галузі тваринництва відбувся катастрофічний спад.

«Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року» передбачено забезпечити приріст обсягів виробництва м'яса шляхом розвитку м'ясного скотарства, птахівництва та свинарства в сільськогосподарських підприємствах і великих фермерських господарствах [2].

За період з 1965 р. по 2007 р. виробництво м'яса (у забійній вазі) в Одеському регіоні характеризується нестійкими темпами, намітилась тенденція до зменшення обсягів виробництва м'яса особливо за останні 12 – 15 років (рис. 1).

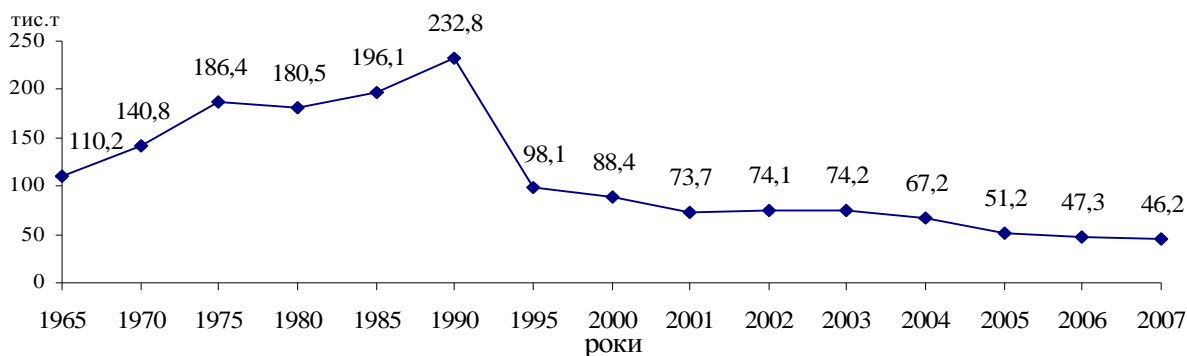

Рис. 1. Виробництво м'яса (у забійній вазі) в Одеській області за 1965 – 2007 рр. в усіх категоріях господарств, тис. т

Між тим, до 1990 р. спеціалізовані господарства відігравали важливу роль у підготовці та реалізації відгодівельного молодняка з високими м'ясними якостями, виконували функцію стабілізаторів сезонних коливань обсягів виробництва та реалізації м'яса великої рогатої худоби та свиней. В області функціонувало 32 спецгоспи та 4 міжгосподарських підприємства, які вирощували велику рогату худобу на м'ясо вагою 400-450 кг однієї голови у віці 18-20 місяців. Рівень рентабельності по спецгоспам в 1989 - 1991 р.р. складав у середньому 42,4 % [3].

На наш погляд, основні причини зниження ефективності роботи великих промислових комплексів з відгодівлі великої рогатої худоби та свиней у Одеській області полягали в тому, що потреба в значних щорічних вкладеннях у виробництво не забезпечувалась в зв'язку з обмеженими фінансовими ресурсами, по-

голів'я корів щорічно зменшувалось, мали місце низькі ціни на живу масу з боку м'ясокомбінатів, спостерігались проблеми з закупівлею молодяку великої рога-тої худоби та приготуванням і придбанням повноцінних комбікормів.

Зі скороченням виробництва у сільському господарстві м'ясопереробні підприємства країни опинилися у складній ситуації. Наші дослідження показують, що немає чіткої тенденції щодо підвищення або зменшення ефективності виробництва для всіх м'ясопереробних підприємств Одеської області (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка рівня рентабельності виробництва у м'ясопереробних підприємствах Одеської області, %

Підприємства	2004р.	2005р.	2006р.	2007р.	2008р.	Відхилення 2008 р. від 2004 р. (+,-), відсоткових пунктів
ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод»	0,5	0,05	5,5	11,1	6,2	+5,7
ТОВ «СП «ВЕККА» Комінтернівського району	13,3	8,1	19,0	13,6	20,4	+7,1
ТОВ «Вега» Комінтернівського району	7,6	16,4	12,1	3,0	2,7	-4,9

Так, протягом 2004-2008 рр. ТОВ «СП «ВЕККА» і ТОВ «Одеський м'ясопереробний завод» зміцнили своє лідируюче становище в галузі, про що свідчать показники ефективності діяльності підприємства. Розвиток і розширення діяльності були зумовлені такими факторами, як підвищення питомої ваги нових технологій у виробництві, розробка нових рецептур, які дали змогу зменшити частку м'яса у готових виробах без значного впливу на смакові якості продукції, ефективної маркетингової та збутової діяльності тощо.

Проведені нами дослідження свідчать про зменшення прибутковості діяльності ТОВ «Вега», яке є невеликим за розмірами, протягом 2004 - 2008 рр. Так, в цілому по підприємству рівень рентабельності зменшився. Зменшення прибутку відбулося внаслідок підвищення собівартості, погіршення якості продукції та неефективної виробничо-збутової діяльності підприємства.

Висновки. Стратегія розвитку м'ясопродуктового підкомплексу повинна враховувати не тільки недостатній рівень виробництва та споживання м'яса, низький рівень наявних виробничих потужностей підприємств галузі, низький рівень мотивації праці, але й орієнтуватися на розвиток матеріально-технічної бази та технологічне переозброєння підприємств м'ясопродуктового підкомплексу.

Для вирішення першочергових завдань розробки такої стратегії необхідно: створити умови для залучення до галузі тваринництва інвестиційних ресурсів, розробити систему заходів з інвестиційної привабливості м'ясопродуктового підкомплексу, забезпечити залучення капіталу вітчизняних та іноземних інвесторів; відновити чисельність поголів'я та удосконалити структуру стада тварин, зберігати унікальний генофонд племінної худоби, збільшити поголів'я племінної худоби до рівня 20 % загальної чисельності тварин, підвищити рівень розповсюдження кращого генетичного матеріалу та раціонального його використання.

Одним із стратегічних напрямків розвитку підприємств м'ясопродуктового підкомплексу Одеської області є впровадження прогресивних технологій і оснащення їх сучасним обладнанням.

Доцільно дещо підвищити закупівельні ціни, щоб виробництво м'яса було

рентабельним, за рахунок певного зниження рентабельності м'ясних продуктів. Водночас, слід провести комплекс заходів щодо наближення сировинних баз до переробних підприємств, що дозволить знизити транспортно - заготівельні витрати.

Шляхами зниження витрат виробництва на м'ясопереробних підприємствах є: розширення асортименту виробів, які користуються попитом на місцевому ринку; освоєння нових видів продукції, які користуються широким попитом; проведення маркетингових досліджень місцевих та національного ринків з метою збільшення їх освоєння; раціональне використання сировини на базі впровадження у виробництво сучасних технологій її переробки; впровадження сучасних методів управління виробництвом м'ясопродуктів, широко використовуючи сучасний світовий і вітчизняний досвід.

Література

1. Аранчій Д.С. Стан і тенденції розвитку м'ясопродуктового підкомплексу України / Д.С. Аранчій // Вісник Харківського технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 72. – Харків: ХНТУСГ, 2008. – С. 48-54.
2. Комплексна програма підтримки розвитку українського села на період до 2015 року (проект) // Економіка АПК. – 2007. - № 1. – С. 3 – 49.
3. Мойса Л.Н. Экономические взаимоотношения в мясопродуктовом подкомплексе АПК «Днестровский» Одесской области и их совершенствование / Л.Н. Мойса // Экономика АПК : Реф. жур. – 1992. - № 8. – С. 5.

Добрянская Н.А. Развитие и эффективность производства на предприятиях мясопродуктового подкомплекса

Аннотация. Рассмотрены теоретические аспекты экономической эффективности производства в мясопродуктовом подкомплексе. Осуществлён анализ состояния производства мяса в Одесской области и исследована эффективность функционирования мясоперерабатывающих предприятий.

Ключевые слова: мясопродуктовый подкомплекс, производство, переработка, эффективность.

Dobryanskaya N.A. Development and effectiveness of production at the enterprises of meat processing subcomplex

Summary. The theoretical aspects of economic efficiency of production at the enterprises of meat processing subcomplex have been examined. The analysis of meat production in Odessa region has been performed. Economic effectiveness of production at the enterprises of meat processing subcomplex has been evaluated.

Keywords: meat processing subcomplex, production, processing, effectiveness.